

Universitätsbibliothek Wuppertal

Iulianu Autokratoros Ta Sōzomena, Kai Tu En Agiois Kyrillu Archiepiskopu Alexandreias Pros Ta Tu En Atheois Iulianu Logoi Dekα

Julian <Römisches Reich, Kaiser>

Lipsiae, Anno MDCXCVI.

In epistolam ad S.P.Q. Atheniensem

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1694](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1694)

IN EPISTOLAM
AD S. P. Q. ATHENIENSEM.

Scripsit hanc epistolam Iulianus paullo post id tempus, quo in Galliis Imperator acclamatus, a Constantio defecit, & aduersus eum cum exercitu profectus est. Testis est enim Libanius, tunc illum varias ad ciuitates Græciæ literas dedisse, vt per illas se apud reliquas nationes de suscepto imperio purgaret. Οὕτω δὲ (ait in Panegyrico in Consulatum Iuliani pag. 242.) πλείω λόγον τῆ μὴ δοκεῖν ἀδικεῖν, ἢ τῆς νίκης αὐτῆς ἐπεποιήσο, ὡς ἐν μέσοις τοῖς δεινοῖς ἐμβεβηκώς, δι' Ἑλλήνων ἅπασιν ἀνθρώποις ἀπελογεῖτο, πέμπων ἐπιστολάς ἐπέεισε κατὰ τὰς ἐκάστων τρόπων, μείζους, ἐλάττους, τὸ μέσον ἐχέσας· ὡς ἐμελλον τοῖς δεξομένοις ἀρμόσειν. Adeo vero maior illi cura erat iniuriæ purgandæ, quam obtinenda victoria; vt cum mediis ipsis in periculis versaretur, per Græcos se apud mortales omnes purgare institueret, scriptis illuc epistolis pro cuiusque ciuitatis moribus, aliis longioribus, aliis breuioribus, aliis mediocribus, pro eo atque consentaneum erat iis ad quos ille dabantur.

Exponit igitur hac epistola rationem consilii sui, & quibus a Constantio provocatus iniuriis patienter hæctenus tulerit: ac quemadmodum militari consensione inuitus ac renitens ad imperium euectus sit, vberime describit. Equidem ex omnibus Apostatæ illius monumentis, nullum esse publica luce, atque eruditorum hominum, præsertim vero historiæ studiosorum, lectione dignius arbitror. Nam quum totam illius gestæ rei narrationem accurate persequitur: tum plerisque ab Ammiano cæterisque super hac re memoriæ proditis lucem affert: ac denique complures historiæ particulas & περιάσεις continet, quæ haud alibi leguntur. Athenas autem & Athenienses quantum Iulianus adamauerit, ac quibus de causis eo se contulerit, declarat Gregor. Nazianzenus Orat. 2. σηλητ.

Pag. 270. C. lin. 9. ἐξ μὲν ἀνεψιῶν) Sex a Constantio patruelles, aut consobrinos, interfectos ait; patruos duos. Hos quidem in historia illorum temporum inuenio: Constantium Iuliani patrem, & Dalmatium, quem Anaballianum alii vocant, ambos Chlorig filios, ex Theodora Maximiani Herculi priuigna; Constantini fratres. Patruelles vero consobrinosue tantummodo tres exhibent historici: Dalmatium, & Anaballianum Dalmatii, & Nepotianum Eutropiæ sororis Constantini filios: quorum cæteri subinde post Constantini obitum militari conspiratione cæsi; Nepotianus post Constantis necem oppressus est, non tamen a Constantio, sed a Magnentio tyranno. Hæc Socrates lib. 3. cap. 1. Zosimus, Eutropius, Victor. Itaque duos tantum ἀνεψιῶν a Constantio interfectos lego: cæteros diligens atque eruditus lector inquiret.

Ibid. D. lin. 1. ἀδελφόν τε ἐμόν) Ex hoc loco discimus, quod a nullo, quantum quidem meminerim, Scriptore proditum est, præter Gallum Cæsarem, alterum fratrem, & quidem natu isto maiorem, habuisse Iulianum: quem hic manifeste a Gallo diuersum facit, & a Constantio ante quam Cæsar iste fieret interfectum significat. Quis autem, quoue nomine appellatus fuerit, nescire me fateor. Sed neque Socrates nouit.

Ibid. D. lin. 3. ἐμὲ δὲ καὶ ἕτερον ἀδελφόν) Socrates lib. 3. cap. 1. scribit Gallum,

lum, quod affecta valetudine haud diu victurus putabatur, Iulianum, quod octennis esset, viuere permisisse. Minus a Socrate id quidem accurate. Neque enim octennis, sed quinquennis fuit. Nam mortuus est anno ætatis altero & tricesimo, Christi vero CCCLXIII. Constantinus autem obiit CCCXXXVII.

Pag. 271. B. lin. 5. ἐν ἀγρῷ τινι) Ammianus lib. 15. accusatum refert Iulianum, quod a Marcelli fundo in Cappadocia posito ad Asiam demigrarat, liberalium desiderio doctrinarum, & per Constantinopolim transeuntem viderat fratrem. Hunc ἀγρὸν seu fundum mox κλήμα vocat: atque ita apud Latinos possessio pro fundo. Paschasius Lilybetanus Epist. ad Leonem P. *Quedam vilissima possessio Meltinas appellatur in montibus arduis*, &c. Glossarium: κλήμα pradium, fundus, possessio, κλημάλοφύλαξ saltuarius. Eam Iurisconsulti *massam* appellant. Sed & Ammianus lib. 14. de Gallo: *Natus apud Tuscos in massa Veternensi*. Septuaginta Interpretes Osæ capite 2. versu 15. pro eo quod in Hebræo legitur: *וְדָתָה לְהָרִיבָה וְלְהָרִיבָה* & dabo ei vineas eius, vertunt: καὶ δώσω αὐτῇ τὰ κλημάλα αὐτῆς.

Ibid. B. lin. 7. τὸν μὲν Διὸς * * * Φυγῆς) In scripto codice vox erat τρατ quam diuinare nequiuimus.

Ibid. D. lin. 7. καὶ γὰρ εἶ τι παρὰ τὸν τρόπον) Expressit hanc Iuliani de fratre sententiam Libanius in Panegyrico de Iuliani Consulatu pag. 234. vbi & litterarum meminit, quibus ille priuatus Gallum iam Cæsarem officii monuit: εἰ μὲν ἐν παρθείῳ τὸν νῦν τοῖς τῆδε γράμμασι ὁ ἀδελφός, ἢν ἂν νῦν συζυγία παρῆσται τῶν. καὶ γὰρ ἦν οἱ βασιλεύων, βασιλεύοντα νεφελῆν. ὡς δὲ ὁ μὲν ἀνεὶλος ἀπεληλύθει, λέγειν ἔχων τι παρὰ τῶν πεπραγμένων: ἐπὶ δὲ τῆτον ἐκλεῖναι τὰς μέμψεις, ὁ ἐκείνον ἀπεκλονῶς ἐβέλετο μὲν, ἠπόρει δέ. Φόνος μὲν ἔσχε, πλάναις δὲ ἐκάκισ, δίκας λαμβάνων ὧν ἐφαλεῖν ἐν εἶχεν. *Ac si huius quidem litteris animum suum frater accommodasset, par nunc principum haberemus. Erat enim eiusmodi, ut regnantem monere priuatus auderet. Verum postquam ille indicta causa necatus est, qui factorum suorum excusationem afferre posset aliquam; & in istum criminationes transferre, qui alterum occiderat, vellet; sed id facere non posset; ita cade eius abstinuit, ut in varia loca transportando fatigaret, atque ita quorum accusare illum non poterat, eorum pœnas repeteret.* In his Libanii verbis legendum apparet, ἐκλεῖναι τὰς μέμψεις, alioqui nulla sententia est. De indole Galli testatur & Nazianzenus in Steliceut. 1. καὶ γὰρ ἦν, εἰ καὶ τὴν φύσιν θερμότερον, ἀλλ' ἐν γνήσει εἰς εὐσέβειαν. *Erat enim tametsi natura feruidioris, pietatis tamen minime simulate.*

Pag. 272. A. lin. 2. 3. καὶ ἔξωλι τῆδε) Sensem, quem potuimus, iis verbis expressimus: quæ mihi haud integra videntur.

Ibid. D. lin. 4. τὸν τῆς ἀδελφῆς ἀνδρα) Constantiam Constantini filiam, Constantii sororem, duxerat Gallus. Ex hac susceptam esse filiam Iulianus significat: tum Galli sororem Constantio ante nupsisse. Quæ posteriora duo ab hoc vno, quod sciam, auctore prodita, hætenus erant ignota. Horum prius illud Iuliani ex oratione leuiter castigata deducitur. Nam ἀδελφιδῆς pro ἀδελφιδῆς apparet esse scribendum. Natus est Gallus eodem, quo Iulianus, patre, matre Galla, Rufini & Cerealis sorore: quos trabex Consulares nobilitarunt, ait Ammianus lib. 14. Huius Gallæ filiam ante Eusebiam videtur duxisse Constantius. Atque haud scio, an hæc ipsa sit, qua cum, patre superstite, ac conciliatore, Constantius nuptias celebravit; vt refert Eusebius in Vita Constantini. Sane plures illum vxores habuisse testis est Ammianus: quod ad tertiam Orationem obseruauimus.

Pag. 273. D. lin. 1. Ἰσε δὴ πρῶτον ἀκοῆ) Horum nominum sparsim apud Ammianum extat mentio : sed utrum illi ipsi viri sint, quos hic Iulianus appellat, non facile dixerim. De Dynamio certo pronunciarī potest, cuius ille meminit lib. 15.

Ibid. D. lin. 7. 8. ὅσον ἔπω & Νείλα) Hæc non intelligo : sensum tamen, utcumque licuit, expressi. De sequenti historia plenius Ammianus & Zosimus. Vide & Orat. III. in Eusebiam.

Pag. 274. A. lin. 8. ἀλλ' ὁ Θεοῖς ἐχθρός) Eusebius cubicularius, spado; quem Iulianus ad imperium euectus occidit.

Pag. 275. A. lin. 1. 2. Πηγὰς μὲν ἐν ὀπόσας) Eadem Libanius Orat. Panegy. in Iuliani Consulatum pag. 235. C. qui & nonnulla totidem fere verbis hac ex oratione transtulit.

Pag. 277. A. lin. 6. Καὶ τὸ μὲν ὄνομά μοι) Ammianus lib. 15. Dixit: moxque indutum purpura Iulianum, & Cæsarem cum exercitus gaudio declaratum, his alloquitur contractiore vultu submæstum. Purpuram igitur intelligit, quæ Cæsari cum Augusto communis fuit. Apud Capitolinum in Clodio Albino, Commodus in epistola ad Albinum scripta, quum hunc Cæsarem faceret, purpuram ei permittit, sed sine auro. Quia, inquit, ita & proavus meus Verus, qui puer vita functus est, ab Adriano, qui eum adoptavit, accepit. Quod proavum appellat Verum Commodus, præsertim quem puerum dicit; variis modis explicare student. Mihi duæ voculæ expungendæ videntur, ut sententia constet. Notatum ab imperita manu fuerat ad oram codicis, proavus meus, ad nomen Verus, quod Verum hunc putabat Annum esse Verum, avumque Marci. Sed est Ælius Verus adoptatus ab Adriano, paulloque post vita functus : quem proavum Commodi nullo idoneo sensu dici arbitror. Et nugæ sunt quicquid ad hunc locum Salmasius annotavit. Libanius Orat. Paneg. in Iuliani Imper. Consulatum, quum de eius ad summum imperium prouectione loquitur : πρὸς ἀξίς ἦκεν ἀδελφῆ τῆς πρῶτης, προσθεῖσα θαλασσίω χλαμύδι βαφῆ λιθοκόλλητον ταινίαν. Ad thalassii coloris purpuram, id est ἀλουργίδα, quam Cæsar acceperat, additum militari suffragio diadema refert.

Ibid. C. lin. 2. καὶ Φίλων πρισῶν, εἰς ἰατρὸς) Fuit hic Oribasius, qui apud Photium Cod. 217. in Præfatione ad Iulianum significat, se cum illo in Gallia degisse, atque opus quoddam suum absoluisse.

Ibid. D. lin. 1. 2. τετρακοσίους ἐξήκοντα) Libanius Paneg. in Iuliani Consulatum eadem narrat, minus cccc illi datos esse milites, ἐν ἀκμῇ & χειμῶν: & reliqua, quæ ex hac oratione, ut iam dictum est, exscripsit. Ammianus lib. 15. scribit, Iulianum Cæsarem renunciatum VIII Eid. Nouembr. paullo post Helenam ei coniugem datam. Kalendis vero Decembr. in Gallias profectum. Quocirca perperam legitur hic πρὸς τροπὰς θέρων pro χειμῶν. Cum Iuliano missi sunt Marcellus & Sallustius, quibus omnis prouinciæ ac belli administratio commissa, ne quid Iulianus nouarum rerum moliretur.

Pag. 278. A. lin. 7. κακῶς δὲ, ὡς ἀκηκόατε) Iulianus Cæsar factus est Arbitione & Lolliano Coss. anno Christi cccclv. Eodem anno exeunte missus est in Galliam, ac Viennæ hiemauit, vbi & Consulatum primum adiit cum collega Constantio VIII, anno ineunte cccclvi. qui primus annus fuit Gallicanæ administrationis. Hunc infeliciter collocatum queritur Iulianus, nec vllum in eo pretium operæ factum. Atqui si Ammianum legas, intelliges minus quidem, quam pro Iuliani voluntate atque imperu, sed multum tamen contra Barbaros fuisse gestum. Viennæ quum esset, audito Germa-

Germanos in Galliam populabundos excurrere, atque ab Augustoduno ægre depullos esse, eos persequi instituit. Quibus & superatis, ac disiectis, Coloniam Agrippinam recuperavit: Francorum quoque reges ita terruit, ut ad pacem adigeret. *Quibus* (addit Ammianus) *vincendi primitiis latus per Treueros hiematurus apud Senonas oppidum tunc opportunum abscesit.* Quocirca scripsisse puto Iulianum, *ὁ καὶ ὡς ἀνηνάει*: ac mox, *πραχθέντων τῶν περὶ τῆς Σαρδικῆς.* Quum autem apud Senonas hibernaret cum paucis militibus, repente hostes aduolant, & urbem obsident; quum Marcellus magister militum agens in stationibus proximis dissimularet interim, nec opem ferret. Verum post vicesimum tandem diem abiire Barbari. Hæc Ammianus lib. 16.

Ibid. B. lin. 9. *ὡς δὲ καὶ ὁ στρατοπέδων ἀρχῶν*) Constantius ut ea, quæ ad Senonas perfide a Marcello erant gesta, didicit, *eum sacramento solutum abire iussit in larem;* (verba sunt Ammiani) *qui tanquam iniuria graui percussus, quadam in Iulianum moliebatur, auribus Augusti confusus in omne patentibus crimen.* Sed Eutherius spado, præpositus cubiculi longe fidelissimus, a Iuliano missus hanc calumniam discussit. Erat autem Marcellus iste Serdica oriundus, quo & exauctoratus abiit. Ita Ammianus, ut quidem a nobis emendatus est. Nam vulgata lectio neque integra est, neque illam sententiam exhibet. Quippe post longum super Euthero spadone de Eunuchorum improbitate sermonem Ammianus ad Marcellum rediens, ita scribit: *Nunc redeam vnde diuertii. Superato, ut dixi, Marcello, euersaque Serdica, vnde oriebatur, &c. Leg. reuersoque Serdicam.*

Ibid. C. lin. 8. 9. *ἀπαξ δὲ καὶ δεύτερον*) Videtur legendum *ὁ καὶ ἑξήκοντος*. vti dicat, se deinceps quieuisse, quod semel iterumue esset tractatus indigne.

Ibid. D. lin. 7. 8. *δίδωσί μοι τῶν στρατοπέδων τὴν ἡγεμονίαν*) Quandonam exercitibus præfectus sit Iulianus, & quo iure in eos imperium habuerit; quaestione digna res est. Etenim post exauctoratum Marcellum, & in Sardicam remissum, id accidisse Iulianus ipse testatur. At idem significat, postquam imperium hoc nactus est, se & Coloniam Agrippinam, & aliud oppidum, quod Tabernas esse post paullo demonstrabimus, instaurasse cum aliis Galliarum urbibus, ita ut ad XLV a Barbaris receperit. Atqui longe ab his diuersa ex historia Marcellini colligunt. Nam Coloniam nondum primo, quo in Gallias missus est, anno vertente recuperasse Iulianum asserit, hoc est Constantio VIII, & Iuliano Coss. Christi CCCLVI, antequam Marcellus a Constantio missionem acciperet, quæ eodem exeunte anno, vel ineunte altero, contigit. Marcello suffectus est Seuerus vir militaris rei scientissimus, & neque discors, neque arrogans; quem se nactum esse mirifice gaudissus est Iulianus, *ὃς eum recta præeuntem* (ait Ammianus) *secuturus, ut ductorem morigerum miles.* Postulat sententia *morigerus*. Cum hoc & Barbatio missus est, qui ex altera parte Barbaros opprimeret cum xxv millibus. Hic erat Magister peditum, Seuerus autem equitum; ut docet Ammianus lib. 16. Ac si quis Iuliani verba cum Ammiani historia comparat, intelliget anno quam erat profectus in Gallias secundo, illud sibi in exercitus imperium esse delatum, nimirum Christi CCCLVII, quo cum Alemannis & Chodonomario rege confligit, maturis iam segetibus. Nam isto ipso anno pro duce se gessit illius saltem exercitus, cui Seuerus præerat. Etenim Barbatio, qui alterum regebat, tantum abfuit ut illi pareret, ut ab eo se subduceret, neque periclitanti ferret opem. Quare quod ait, *δίδωσί μοι τὴν ἡγεμονίαν*

τῶν στρατοπέδων de omnibus verum non puto. Sed nec illud prætermiserim, primo ipso anno, quum adhuc Marcellus in Gallia versaretur, Iulianum Cæsarem non sic ducibus obnoxium fuisse, ut non imperium aliquod exerceret. Refert enim Ammian. lib. 16. anno illo, qui erat Christi CCCLVI, Remos profectum Iulianum, congregatum in vnum exercitum iussisse operiri præsentiam suam: cui tum exercitui præsidebat Vrsicini successor Marcellus; nec non Vrsicinus ipse, iisdem in locis adusque finem expeditionis illius agere iussus. Verum etsi titulo tenus pro potestate provinciam administraret, ac rem bellicam tractaret; Magistri tamen militum, ut Constantius mandarat, non illi penitus obtemperabant, sed in plerisque refragabantur. Adde, Iulianum hic oratorio more conditionem illam suam infra veritatem deprimere: quasi nulla fuerit eius tunc altera curatio, quam circumferendæ imaginis principalis. Sane Zosimus lib. 3. scribit, in digressu Constantium Iuliano permisisse, ut Gallias, pro eo atque expedire visum esset, ordinaret. Quod ut palam fecisse Constantius, ac præ se tulisse videtur; ita clam Præfectos suos consilia omnia factaque illius obseruare iussit, ac maligne interdum obtemperare. Vide Libanium Orat. in Iuliani Consul.

Pag. 279. A. lin. 1. 2. Τὸ μὲν ἔν πλῆθος τῶν πόλεων) Quadraginta vrbes in Gallia, quas euerterant Barbari, instauratas a Iuliano scribit Zosimus lib. 3. ubi & iisdem illi quam late Galliam obtinuerint, refert. Libanius totidem, quot Iulianus, enumerat. Nam ex hac epistola totam illam historiam expressit.

Ibid. A. lin. 4. δίχα τῶν πύργων) Burgos vertimus. Glossarium Henrici Stephani Πύργος, Turris, burgus.

Ibid. B. lin. 7. πόλιν τε ἀνέλαβον) Agrippinam Coloniam recepit anno primo, quo in Galliam venit, & Consulatum primum gessit.

Ibid. B. lin. 9. 10. καὶ τείχος Ἀγένηορα) Oppidum illud intelligit, quod Ammianus tres Tabernas vocat: alii Tabernas. Id enim haud procul Argentorato distat. Argentoratum Iulianus nominat Ἀγένηορα; vel, ut opinor, Ἀργένηορα, quomodo & Zosimus: ut ex amborum consensione non facile mendi notanda sit hæc appellatio, tametsi Argentoratum sæpius nominetur. Iulianus anno secundo Gallicanæ administrationis, quo Consul ipse II fuit, & Constantius IX, quum Germani Gallicani limitis ad Rhenum partem maximam occuparent, secundis aliquot præliis factis, ad reparandas tres Tabernas sese conuertit, (ait Ammianus lib. 16.) munimentum ita cognominatum, haud ita dudum obstinatione subuersum hostili: quo ædificato, constabat ad intima Galliarum, ut consueuerant adire, Germanos arceri. Sed quum plura sint illius tractus oppida, quibus Tabernarum nomen congruit, de his ab Iuliano relictis quæritur. Philippus Cluuerius lib. 2. Germaniæ antiquæ cap. 12. suspicatur apud Ammianum mendose scriptum esse tres Tabernas, ac legendum videri Rheni Tabernas. Nam ad Rhenum in Nemetibus Tabernas esse sitas, quas hodie Rhein Zabern vocant: non autem illas esse, quas in Tribocis positas, quæ est hodie Alsatia, commemorat Itinerarium Antonini, quum ab Argentorato per Tabernas, Decempagos, & Diuodorum ad Treueros iter designat. Sed in eo fallitur. Nam Tabernæ, quas Iulianus instaurauit, sine dubio sunt Alsatice ad Voségi radices sitæ. Nam pro Barsago, quæ vox nihili est, substituendus est Vosagus, vel Vosagus mons, ad cuius radices hodieque Tabernæ collocatæ sunt. Quare non possunt illæ esse Rhenanæ, ut putat Cluuerius. Neque vero firma satis argumentatione coniecturam suam affirmat. Nam, inquit, ideo ab Iuliano Tabernæ instauratæ sunt, ut aditus ad Gallias intercluderetur hosti. At stultum fuisse, & amen.

Et amentia plenum, ad Alsaticas Tabernas expectare hostem: atque hinc demum Gallia eum repellere: quum multo satius foret, in ipso limite, id est in Rheni ripa, ei obstare transituque eum arcere. Verum ante praelium illud, quo Germani victi, & eorum dux Chodonomarius captus est, limitem ipsum Galliae, ac Cisirhenanum illum tractum, qui Argentorato vicinus est, obtinebant Barbari, nec nisi post victoriam multis denique aliis praeliis inde pulsi. Quare non id Tabernarum instauratione quarebat Iulianus, ut ab limitis aditu, ac Cisirhenana regione barbaros arceret: quod nondum poterat; sed ne ad intima Galliarum penetrare possent, id efficere studebat: nimirum in Mediomatticos, ac Treuiros, interioresque reliquas Galliae prouincias, quibus muniendis opportunum erat Tabernarum oppidum. De hac Germanorum clade, ac Iuliani victoria, deque Tabernarum istarum refectioe, loqui putat Aufonium Scaliger initio elegantissimi carminis, quo Mosellam describit: sed insigniter hallucinatum esse, recte Cluuerius demonstrat capite undecimo libri eiusdem.

Ibid. C. lin. 2. 3. *Ἐνθα τῶν θεῶν δόντων μοι*) Chodonomarium intelligit, qui in fuga ipsa prolapsus in coenulentam voraginem, captusque, ad Constantium est missus. Zosimus lib. 3. per hallucinationem vocat hunc Vadomarium. Sed alius, & a Chodonomario diuersus iste fuit, de quo Ammianum consule: qui & stolidam super hac Iuliani victoria Constantii ambitionem in fine libri 16. narrat.

Ibid. D. lin. vlt. *ἑξακοσίων νηῶν*) Zosimus octingentas numerat, quas e materia ad Rheni ripam quaesita fabricatas esse refert; ut in Britanniam nauigantes frumentum & annonam praesidiis adueherent. De tot nauibus extructis haud scio an meminerit Ammianus. Scribit quidem lib. 18. Iulianum ciuitates excisas a Barbaris communiisse, horreaque pro incensis extruxisse, vbi condi posset annona a Britannis sueta transferri.

Pag. 280. B. lin. 7. 8. *ὑπεδεξάμην μὲν μοῖραν*) Ammianus lib. 17. scribit, anno illo, quo Darianus & Cerealis Coss. fuerunt, Iulianum contra Francos Salios expeditionem sumsisse, qui olim apud Toxoandriam sedem sibi fixerant: quos adventu subito perterritos deditionem facere coegit. Exinde Chamauos deuicit. Zosimus lib. 3. ut solet, hallucinatur, & Quados pro Chamauis ponit, quos ait Saxonici generis fuisse, & a suis trans Rhenum in Galliam missos Francos Salios ex insula Rheni Batauia, in quam a Saxonibus compulsi fuerant, expulisse: qui necessitate coacti in Romanum limitem sese receperunt. At Iulianus, Saliis benigne receptis, in Quados exercitum duxit; quos & mira quadam ratione per latrocinia, ut ipsi consueuerant, duce quodam Charietone, profligauit. Ac tum memorabile illud accidit de reguli Chamauorum filio, quod ex Eunapii historia in Legationum Excerptis legitur, & ab Zosimo breuius exponitur.

Ibid. C. lin. 7. *τεῖτον ἐπεραιώθην Καῖσαρ ἔτι*) Ter omnino, quum Caesar adhuc esset, trans Rhenum profectus est, anno Christi CCCLVI, CCCLVIII, & CCCLIX. De duobus posterioribus diserte scribit Ammianus. Primae non meminit: sed colligitur ex iis, quae lib. 16. refert, quum anni CCCLVII gesta perscribens, ait Iulianum ad praelium cum Germanis & Chodonomario faciendum eo praesertim incitatum fuisse, quod *anno nuper emenso, Romanis per transrhenana spatia fusius volitantibus, nec visus est quisquam laris sui defensor, nec obuius stetit: sed concade arborum densa undique semitis clausis, sidere vrente brumali, agre vixere Barbari longius amandati.* Quae verba anno, quem dixi, Iulianum trans

Rienum bellum Germanis intulisse significant, adeoque instante iam hieme, Quod sub illud tempus accidit, quo Agrippinam recuperavit.

Ibid. C. lin. 8. *δισμυεῖς ἀπήτησα*) Rem omnem fuisse declarat Zosimus. Vide Legationum Excerpta ex Eunapio.

Pag. 281. A. lin. 6. *Λυπικῖνον, Φησί*) Lupicinus iste in Britanniam profectus erat per id tempus, quo Iulianus a militibus Imperator est factus: ac ne quid contra novum Imperatorem moueret homo superbæ mentis & turgidus, missus est notarius Bononiam, qui oram illam obseruaret. Ammianus lib. 20. De aliis tribus nihil certi pronunciare licet. Horum vnus videtur esse Florentius: qui, vt idem refert, sub ipsa Iuliani principatus exordia Vienna, vbi tum erat, fugit ad Constantium. Iulianus *caritates omnes cum re familiari intacta, publici cursus vsu permissio, ad Orientem redire tutius imperavit.*

Ibid. D. lin. 4. 5. *Ὡς δὲ ὁ μὲν εἰς ὁ πονηρότατος*) Marcellum intellige: de quo supra.

Pag. 282. A. lin. 10. 11. *γραπτὸς ἡμῖν δός*) Proficiscenti Iuliano libellum Constantius dedit, quo non modo quæ erant agenda præscribebat, sed etiam victus ac quotidiani sumtus rationem taxabat. Ammianus lib. 16. *Denique quum legeret libellum assidue, quem Constantius, vt priuignum ad studia mittens, manu sua conscripserat, prælicenter disponens quid in conuiuio Cesaris impendi deberet, &c.*

Ibid. B. lin. 6. *Ὅσα μὲν ἔν ἐπεχειρήσεν*) De Pentadio quod queritur, valde miror. Nam Pentadii meminit Ammianus lib. 20. quem ait Officiorum magistrum fuisse Iuliani, & ab eodem Imperatore iam facto cum Eutherio cubiculi præposito ad Constantium missum. Non potest igitur is esse, quem sibi, quum Cæsar adhuc esset, infensum hic Iulianus fuisse dicit.

Ibid. C. lin. 1. 2. *Παῦλον, Γαυδένιον*) Paulus notarius cruentis delationibus insignis sub Constantio fuit, qui cum Apodemio viuus exustus est, rerum potente Iuliano. Vide Ammianum lib. 19. & 22. Gaudentius quoque notarius, & ad exploranda Iuliani acta missus in Gallias, ab eodem postea necatus est. Ammian. lib. 22.

Ibid. C. lin. 3. 4. *Σαλῆσιον μὲν, ὡς ἐμοὶ Φίλον*) Cuius in digressu querelæ plenam epistolam scripsit.

Ibid. D. lin. 7. *ἐπιτάξας τῷτο τὸ ἔργον*) Decentio tribuno & notario ad deportandos e Galliis exercitus comes adscriptus est a Constantio Sintula, Cesaris stabuli tunc tribunus, ait Ammianus lib. 20. De Gintonio legere non memini. De hac autem historia plura vide apud Ammianum & Zosimum: nec non Libanium Orat. in Consul. Iuliani.

Pag. 283. C. lin. 4. 5. *Νεβρίδι, Πενιάδι*) Mendum subest huic loco. Neque enim isti vel tunc aberant, vel Iuliano fauebant: immo vero a Constantio stabant. Nebridius ex Quæstore Iuliani Præfectus Prætorio Galliarum factus erat a Constantio in Florentii locum. Decentius vero tribunus & notarius ab eodem missus ad milites abstrahendos. De Pentadio paullo ante dixi.

Pag. 284. B. lin. 11. 12. *τῆς γαμετῆς ζώσης*) Paulo post eodem anno obiit Helena. Ammianus lib. 21.

Pag. 285. D. lin. 4. 5. *ἔπω' καὶ τῆμερον ταῖς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολαῖς*) De his epistolis vide Ammian. lib. 20.

Pag. 286. B. lin. 7. *καὶ γὰρ αἷς γέγραπται*) Litteras intelligit, de quibus Ammianus lib. 20.

Ibid.

Ibid. C. lin. 2. 3. Ἀλλ' ἐπικλήθον τινα) Fuit eo nomine insignis quidam Arianae sectae fautor Episcopus, qui ut Constantio gratificaretur magna in Catholicos saevitia grassatus est: de quo Athanasius ad Solit. Sed is Centumcellensis Episcopus in Thuscia fuit, non in Gallia. Forte κεντρικηλῶν, pro τῶν Γαλλῶν scripsit Iulianus. At Ammianus, qui haec ad Iulianum mandata perferret, Leonem Quaestorem in Gallias missum refert.

AD FRAGMENTV M
EPISTOLAE.

HÆc illa lacinia est, quæ epistolæ ad Themistium intexta erat, ut ad illam monuimus: quam ideo separatam edidimus. Est autem epistolæ pars, quam ad Pontificem aliquem scripsit, ut in ea, qualem se domi forisque præstare eius ordinis homines deberent, exemplar statueret. Ac multa sunt in hoc Fragmento, quæ ad Christianorum imitationem a suis observari voluit. Quanquam adversus sanctos Prophetas, & Christianos ipsos, quædam impie stolidæque iaciat.

Pag. 295. B. lin. 2. καὶ τὸν μέγαν Ἐμπεδοτίμον) Huius meminit in Caesaribus. Vide Suidam.

Pag. 297. C. lin. 6. Θεὸς τῆ Διδυμαίς) Apollinis Didymæi: de quo Strabo, Plinius, Lucianus de Astrologia.

Pag. 301. B. lin. 9. 10. Καθὰ περ γὰρ ἐδὲ οὀδός) De hoc ritu insignis est Athenæi locus in fine sexti; vbi de antiquæ frugalitatis ac parsimonix vestigiis, quæ in sacris adhuc retinebantur: Ὀδὸς τε γὰρ πορεύομεθα τελαγμένας καὶ ωεσμένας, καὶ τελαγμένα φέρομεν καὶ λεγομέν ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ δρῶμεν ἐν ταῖς ἱερουργίαις, ἀφελῆ τε τὰ ῥῆμα καὶ λιλά' καὶ ἐδὲν ἀλέον τῶν κατὰ φύσιν ἔτε ἡμφιεσμένοι, καὶ περὶ τὰ σώματα ἔχοντες: ἔτε ἀπαρχόμενοι: ἐοδῆτάς τε ἔχομεν καὶ ὑποδέσεις εὐτελεῖς: πῖλος τε ταῖς κεφαλαῖς περικείμεθα περβαλείων δερμάτων δασεῖς: κεράμεα δὲ καὶ χαλκᾶ τὰ διακονήματα κομίζομεν.

AD CAESAREŚ.

Quidam hunc librum eum esse suspicati sunt, qui & Κρόντα dictus sit: quos refellit Suidas; qui non solum distinguit, sed etiam e Cronis de Empe-dotimo locum affert, qui in Caesaribus minime reperitur. Codex Henrici Stephani, qui in Londinensi bibliotheca servatur, in Catalogo librorum eius recenset Συμπόσιον, ἢ Κρόντα: neque porro Caesarum meminit.

Pag. 306. A. lin. 5. τὸ μὴ καταγέλασα φράσαι) Huius loci sententia, quum non adeo retrusa sit, minime ab Interpretibus expressa est. Est autem eiusmodi: *Quum Saturnalia sint, & hoc ipso tempore ridendi ac dicta iacendi licentia tribuatur: tamen quod faceti nihil ac iocosi noverim, res esse cura digna videtur, nihil ut ridiculum ac frigidum in iocando mihi excidat.* γελοῖον hic pro iocoso sumitur: at καταγέλασον pro frigido & inepto. quod Græci ψυχρὸν vocant: in quod incurrunt proprie, qui ἀφωῶς & inepte iocantur. Cicero in Oratore ad